

Nr 46.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1925 kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning av väckt motion om ersättning åt vissa personer för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig.

I en inom andra kammaren av herr *Carlsson* i Stockholm väckt motion nr 99, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har hemställts, »att riksdagen måtte medgiva, att änkan *Anna Matilda Andersson* såsom styvmoder till avlidne Erik Vilhelm Andersson, änkan *Kristina Maria Nilsson* såsom fostermoder till avlidne Vilhelm Nilsson, änkan *Anna Kristina Johansson* såsom fostermoder till avlidne Josef Johansson, *Emma Gustava Nilsson* såsom fostermoder till avlidne Karl Fingal Salomonsson, minderårige *Erik Olof Valter Eliasson* såsom styvbarn till avlidne Axel Teodor Eliasson samt änkan *Beda R. W. Hallgren* såsom styvmoder till avlidne Einar Gereon Hallgren må tillerkännas den ersättning, vartill de jämlikt bestämmelserna i förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, skulle varit berättigade, därest adoption i förhållande till de avlidne ägt rum.»

I motiveringen för detta yrkande har motionären till en början redogjort för gällande bestämmelser angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig samt framhållit, att enligt nämnda bestämmelser rätt till ersättning i anledning av dödsfall, som föranletts av sådant olycksfall, icke tillkommer styvföräldrar, respektive styvbarn, eller fosterföräldrar, respektive fosterbarn, till den på grund av olycksfallet avlidne, för så vitt ej adoption ägt rum i enlighet med föreskrifterna i lagen om adoption den 14 juni 1917. Härefter har motionären anfört bland annat:

»I överensstämmelse härmed har riksförsäkringsanstalten, som i första hand har att pröva ärenden enligt förordningen, avslagit framställningar om ersättning till styv- eller fosterföräldrar och styvbarn i nedan angivna sex fall:

1) Sökande: Änkan *Anna Matilda Andersson*, född den 1 juli 1866, nr 6, Morgongåva. Hennes styvson Erik Vilhelm Andersson, född den 27 augusti 1897, omkom vid barkskeppet »Nordens» förolyckande i oktober 1917.

Bihang till riksdagens protokoll 1925. 8 saml. 35 häft. (Nr 46.)

I kommerskollegii redogörelse för svenska handelsflottans krigsförluster åren 1914—1920 anföres om »Nordens» förolyckande bland annat följande:

Barkskeppet »Norden» (hemort Bergkvara), försvunnet med man och allt, antagligen torpederat. »Norden» avseglade den 18 oktober 1917 från Hull med last av koks, destinerad till Köpenhamn. Rörande orsaken till olyckan är intet bekant; något skäl för antagande, att det gått under på grund av bristande sjövärdighet, förefinnes dock icke. Omkomna 12 män.

Enligt till riksförsäkringsanstalten lämnade uppgifter har styvmodern, änka sedan 1906, erhållit bidrag av den omkomne. Hon åtnjuter för närvarande fattigunderstöd av Vittinge samhälle.

II) Sökande: Änkan *Kristina Maria Nilsson*, född den 28 november 1848, Skepparegatan 12, Karlskrona. Hennes fosterson Vilhelm Nilsson, född den 18 januari 1895, omkom vid ångaren »Hannas» torpedering den 13 mars 1915.

I förutnämnda redogörelse anföres bland annat:

Ångaren »Hanna» (hemort Hälsingborg), minsprängd eller torpederad. Den 12 mars 1915 avgick »Hanna» från Tyne med last av stenkol, destinerad till Las Palmas. »Hanna» ledsagades av svenska ångaren »August Leffler». Kl. 12,50 på natten, när fartygen befunno sig i närheten av Flamborough Head, skakades »Hanna» helt plötsligt av en våldsam explosion i förskeppet och sjönk kort därefter. Huruvida katastrofen förorsakats av mina eller torped, torde vara svårt att avgöra. Vid överräkandet av det räddade manskapet saknades sex man av frivakten, vilka vid olyckstillfället lågo och sovo i babords skans. De torde emellertid hava dödats vid explosionen.

Den omkomne Vilhelm Nilsson var eldare å fartyget. Enligt uppgift i ansökan om ersättning har hans fostermoder varit huvudsakligen beroende av hans arbete för sitt uppehälle.

III) Sökande: Änkan *Anna Kristina Johansson*, N. Torget 508, Oskarshamn. Fostersonen, eldaren Josef Johansson, född den 10 januari 1897, omkom vid ångaren »Motala Ströms» förolyckande i november 1918.

Följande uppgifter lämnas i kommerskollegii redogörelse:

Ångaren »Motala Ström» (hemort Norrköping), försvunnen med man och allt, antagligen minsprängd. Den 26 oktober 1918 avgick »Motala Ström» i fullt sjövärdigt skick från Göteborg med last av stycke gods, destinerad till Rouen. Fartyget anslöt sig i Bergen till en konvoj, som emellertid ute på Nordsjön, öster om Shetlandsöarna, råkade i oordning och skingrades på grund av häftig storm. Detta skedde den 3 november. Sedan dess har intet avhörts av »Motala Ström». Fartyget torde sannolikt hava råkat in i det engelska minfältet ost om Shetlandsöarna och blivit minsprängt. Omkomna 16 män, 2 kvinnor.

Den omkomne Josef Johansson hade enligt uppgift såsom fosterson från barndomen uppfostrats av Anna Kristina Johansson och hade under senare år varit hennes försörjare.

IV) Sökande: *Emma Gustava Nilsson*, Skolgatan 6, Halmstad, född den 11 mars 1850. Hennes fosterson, matrosen Karl Fingal Salomonsson, född den 4 maj 1893, omkom vid fartyget »Antelopes» undergång i november 1916.

Av kommerskollegii redogörelse inhämtas:

Barkskeppet »Antelope», försvunnet med man och allt. »Antelope» (hemort Uddevalla) avseglade den 16 november 1916 från West Hartlepool med last av kol till Uddevalla. Fartyget var vid avgången väl bemannat och i

sjövärdigt skick men försvann under resan med man och allt. Omkomna 10 män.

Den omkomne Salomonsson hade vid 4 års ålder upptagits som foster-son av Emma Gustava Nilsson, och hade enligt uppgift den snart 75-åriga fostermodern varit av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende.

V) Sökande: *Vilhelm Johansson*, Hedene, Högsäter, i egenskap av förmyndare för minderårige Erik Olof Valter Eliasson, född den 22 september 1914. Ansökan avser ersättning åt den senare, på grund därav att hans styvfader Axel Teodor Eliasson, född den 28 mars 1889, omkommit vid briggen »Emils» förolyckande år 1917.

Kommerskollegii redogörelse lämnar om »Emils» förolyckande bland annat följande uppgifter:

Briggen »Emil» (hemort Uddevalla), försvunnen med man och allt. »Emil» avseglade den 6 november 1917 från West Hartlepool med last av kol, bestämd för Uddevalla. Fartyget, som vid avgången från England var behörigen bemannat och lastat samt i sjövärdigt skick, försvann under resan med man och allt. Orsaken härtill har icke med säkerhet kunnat utrönas, men det är antagligt, att »Emil» råkat segla på en mina och sprängts i luften. Omkomna 8 män.

Den omkomnes änka Olga Maria Wilhelmsdotter är numera bosatt i Norra Amerika, men gossen Erik Olof Valter vistas hos sin morfader och förmyndare, vilken på grund av detta sitt målsmanskap gjort anspråk på ersättning.

VI) Sökande: Änkan *Beda R. W. Hallgren*, Ulfsborg, Ulvsunda. Hon var styvmoder till sjömannen Einar Gereon Hallgren, född den 27 december 1893, som omkom vid barkskeppet »Dagmars» förolyckande 1915.

Ur kommerskollegii redogörelse anföres:

»Dagmar» (hemort Göteborg) avseglade den 5 november 1915 från Glasgow i barlast med Göteborg som destinationsort. Därefter har fartyget icke vidare avhörts. Antingen har »Dagmar» under färden norr om Skottland förolyckats i de hårda stormar, som i mitten av november rasade i norra Atlanten, eller ock har hon på Nordsjön gått under genom minsprängning. Fartyget var synnerligen gott och sjövärdigt och befann sig vid resans anträdande i fullgod kondition. Omkomna 24 män.

I sökandens framställning om ersättning uppgives, att änkan Hallgren varit för sitt uppehälle huvudsakligen beroende av den avlidne styvsonens arbete.»

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande av riksförsäkringsanstalten, som därvid, med överlämnande av en utav anstalten verkställd preliminär utredning i ärendet, anfört följande:

»Jämlikt förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, är efterlevande till svensk medborgare, som avlidit till följd av dylikt olycksfall, där detsamma inträffat i arbete för statens räkning eller eljest å svenskt fartyg eller för oskadliggörande inom svenskt område av mina eller annat krigsredskap, berättigad till ersättning enligt i förordningen angivna grunder.

Sålunda skall, i den mån avdrag ej skall göras jämlikt § 4 av förordningen, i ersättning utgivas, bland annat,

Riksförsäkringsanstalten.

till varje den avlidnes minderåriga *adoptivbarn*, som adopterats före olycksfallet, en livränta, till dess barnet uppnått sexton års ålder, å ett årligt belopp av 400 kronor samt

till *adoptivmoder* åt den avlidne en livränta å ett årligt belopp av 600 kronor, dock att livränta åt adoptivmoder kan utgå endast under förutsättning, att hon varit för sitt uppehälle av den avlidnes arbete beroende och annan till livränta berättigad ej finnes.

Såsom i motionen framhålles, äro styvföräldrar och styvbarn samt fosterföräldrar, för såvitt adoption ej ägt rum enligt lagen om adoption den 14 juni 1917, uteslutna från rätt till ersättning enligt förordningen.

Av de i motionen omförmälda sex olycksfallen hava fem inträffat före den 1 januari 1918, då nyssnämnda lag trädde i kraft. Ej heller i det återstående fallet har adoption ägt rum. Icke i något av dessa fall har alltså ersättning enligt förordningen kunnat tillerkännas av riksförsäkringsanstalten.

På sätt framgår av nästlidet års riksdagsskrivelse nr 66, har riksdagen emellertid — såsom också erinrats om i motionen — uti det i skrivelsen avsedda fallet, vilket synes i viss mån likartat med de nu ifrågavarande, medgivit, att fosterföräldrar till fosterson, vilken avlidit till följd av olycksfall på grund av krigsförhållandena, måtte tillerkännas den ersättning, var till de jämlikt ovannämnda förordning skulle varit berättigade, därest fostersonen varit av dem adopterad.

På grund härav och då, såsom i berörda riksdagsskrivelse framhållits, ett dylikt medgivande med hänsyn till det starkt begränsade området för ifrågavarande understödsverksamhet icke torde kunna befaras medföra några konsekvenser av nämnvärd räckvidd, har riksförsäkringsanstalten icke något att erinra mot bifall till motionen.

Riksförsäkringsanstalten vill emellertid härvid nämna, att en av anstalten preliminärt gjord undersökning synes giva vid handen, att i en del av de i motionen avsedda fallen omständigheterna varit sådana, att — även om hinder därför ej skulle hava förelegat, av den anledning, att adoption ej ägt rum — någon ersättning icke skulle kunnat tillerkännas sökanden.

Ersättningsfrågan torde emellertid i händelse av bifall till motionen böra av riksförsäkringsanstalten upptagas till prövning i vanlig ordning, på det att sökandena, därest ersättningsanspråk skulle av anstalten avslås, måtte erhålla tillfälle att överklaga beslutet hos försäkringsrådet.»

Utskottet. Enligt 2 § 2 mom. c) i ovannämnda förordning angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som försakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, sådant författningsrummet lyder enligt förordning den 13 juni 1924, utgår, för den händelse olycksfallet medfört den skadades död, till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader eller adoptivmoder, eller om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna leva, till båda gemensamt, där de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete beroende och annan till livränta berättigad ej finnes, ett årligt livräntebelopp av 600 kronor. Jämlikt 2 mom. b) av samma paragraf utgår vidare till varje den avlidnes minderåriga barn, evad det fötts inom eller utom äktenskapet, eller till adoptivbarn, som adopterats före olycksfallet, en livränta, till dess barnet uppnått sexton års ålder, å ett årligt belopp av 400 kronor. De såsom villkor för ifrågavarande ersättnings utgående stadgade bestäm-

melserna ansluta sig till föreskrifterna i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, som genom lagändring av år 1917 tillerkänner adoptivbarn och adoptivföräldrar samma ersättningsrätt som den på äktenskap grundade rätten härutinnan.

Såsom av det ovan anförda framgår, kunna de i motionen avsedda personerna icke komma i åtnjutande av ersättning enligt berörda förordning, enär adoption jämlikt lagen den 14 juni 1917 om adoption icke ägt rum. Utskottet vill emellertid erinra, att, såsom jämväl i motionen omnämnts, 1924 års riksdag i anledning av väckt motion i ett fall medgivit, att ersättning enligt förordningen finge utgå till fosterföräldrarna åt en på grund av olycksfall av ifrågavarande art avlidne person utan hinder av den omständigheten, att den avlidne icke varit av fosterföräldrarna adopterad. I samband med detta beslut framhölls, att med hänsyn till det starkt begränsade området för ifrågavarande understödsverksamhet ett dylikt medgivande icke kunde befaras medföra några konsekvenser av nämnvärd räckvidd samt att, enligt vad som inhämtats, endast ett fåtal liknande fall föreläge.

Då enligt utskottets mening till stöd för nu föreliggande förslag kunna åberopas i huvudsak samma skäl, vilka föranledde nyssnämnda medgivande, har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att den omständigheten, att adoption i förevarande fall ej ägt rum, icke må utgöra hinder för de i motionen avsedda personerna att komma i åtnjutande av den ersättning, vartill de enligt förordningens bestämmelser i övrigt må finnas berättigade. För att ifrågavarande personer icke må försättas i en gynnsammare ställning än den, som skulle tillkommit dem, därest adoption ägt rum, lärer, såsom i 1924 års ovannämnda beslut förutsattes och riksförsäkringsanstalten i sitt utlåtande föreslagit, prövning beträffande förordningens tillämplighet i övrigt böra i vanlig ordning verkställas av vederbörande myndighet. Därest ersättning beviljas, torde densamma böra utgå från det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget för ersättning för skada till följd av olycksfall utav här avsedd art.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 99, må medgiva, att en var av änkan Anna Matilda Andersson såsom styvmoder till avlidne Erik Vilhelm Andersson, änkan Kristina Maria Nilsson såsom fostermoder till avlidne Vilhelm Nilsson, änkan Anna Kristina Johansson såsom fostermoder till avlidne Josef Johansson, Emma Gustava Nilsson såsom fostermoder till avlidne Karl Fingal Salomonsson, minderåriga Erik Olof Valter Eliasson såsom styvbarn till avlidne Axel Teodor Eliasson samt änkan Beda R. W. Hallgren såsom styvmoder till avlidne Einar Gereon Hallgren må tillerkännas den ersättning, vartill vederbörande jäm-

likt bestämmelserna i förordningen den 1 juni 1923 angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, skulle varit berättigad, därest adoption i förevarande fall ägt rum.

Stockholm den 11 maj 1925.

På bankoutskottets vägnar:

K. J. GUSTAFSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Lindley*, *Pettersson* i Olovstorp, *Berge*, *Lindgren*, *Abrahamsson* och *Östergren*; samt

av andra kammaren: herrar *Borggren*, *Bäcklund*, *Lovén*, *Höglund*, *Johansson* i Edsbyn, *Ernfors*, *Laurin* och *Uddenberg* i Varberg.
